

Próder István

Magyar vonatkozású kémia- és vegyipartörténeti évfordulók

5 éve

2012. április 19-én avatták fel a Richter Biotechnológiai Üzemét Debrecenben. Az üzemben elsőként emlőssejtek felhasználásával klinikai vizsgálathoz szükséges mintákat, majd 2014-től humán betegségek kezelésére szolgáló, biológiai módszerekkel előállított gyógyszereket, rákellenes és krónikus gyulladások elleni fehérjéket és antitesteket gyártanak. A 2008-ban kezdődött zöldmezős beruházás 25 milliárd forintba került.

2012. május 24-én kísérleti üzemet adtak át a Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centruma Gyógyszerésztudományi Karának Gyógyszer-technológiai Tanszékén. A kísérleti üzem célja az ipari gyógyszergyártási technológiák elsajátításának elősegítése.

2012-ben épült fel a Pécsi Tudományegyetem új természettudományi kutatóközpontja. A korszerű műszerparkkal felszerelt intézmény segíti a régióban folyó kutatásokat és a hallgatók magas színvonalú oktatását. A kutatóközpontot Szentágothai János agykutatóról neveztek el.

2012. július 25-én avatták fel Debrecenben a város, a helyi iparkamara és a Richter Gedeon Nyrt. együttműködésével létrehozott Pharmapolis Gyógyszeripari Tudományos Parkot. Az épületben kísérleti laboratóriumok, állatház, irodahelyiségek és konferenciatermek kaptak helyet. A tudományos park több mint száz kutatónak biztosít munkahelyet.

2012-ben a BorsodChem (ma: Wanhua-BorsodChem) felavatta új TDI üzemét Kazincbarcikán. Az új létesítmény kapacitása évi 160 kilotonna. A vállalat ezzel Európa vezető toluol-diizocianát gyártójává vált. A TDI-t főként a gépjármű-

ülések, kárpitok és matracok gyártásához szükséges lágy poliuretán habok készítésénél használják.

2012-ben adták át a TEVA Gyógyszergyár Zrt. új üzemét Gödöllőn. A legkorszerűbb gyógyszergyártási technológiákkal előállított termékek között korábban hiánycikknek számító onkológiai készítmények gyártása is megkezdődött. Az üzem 15 000 m² területén 263 új munkahely létesült.

2012. január 15-én hunyt el **Dobos Lajos** festőművész, akinek negyven vegyészportréja a várapotai Vegyészeti Múzeum külön gyűjteményében kapott helyet.

2012. március 23-án hunyt el **Sztricskai Ferenc** vegyész, a KLTE címzetes egyetemi tanára. Tudományos munkássága az antibiotikum-kutatáshoz kapcsolódik. Alapító tagja volt az MTA Antibiotikum-kémiai Munkacsoportjának, valamint alapítója a Debreceni Egyetem Gyógyszerésztudományi Kara Gyógyszerészi Kémia Tanszékének.

2012. május 6-án hunyt el **Nagypataki Gyula** vegyész, mérnök-közgazdász. A Szőnyi Olajfinomítóban végzett munkája után a Dunai Kőolajipari Vállalathoz került, ahol kutatási főosztályvezetői munkakört töltött be. A Dunai Kőolaj folyóirat és folytatásaként a MOL Szakmai Tudományos Közlemények időszakos kiadvány alapítója és 37 éven át felelős szerkesztője volt.

2012. július 18-án hunyt el **Korcsog András** vegyész-mérnök, a Veszprémi Vegyipari Egyetem (ma: Pannon Egyetem) címzetes egyetemi docense, nyugalmazott államtitkár.

2012. szeptember 23-án hunyt el **Kucsman Árpád**, az ELTE Szerves Kémia Tanszékének egyetemi tanára. Tudományos kutatásait a szerves kénvegyületek te-

riületén folytatta, vezette a Szerves Kémia Tanszék kénorganikus munkacsoportját. Közreműködött Bruckner Győző „Szerves kémia” tankönyvének összeállításában.

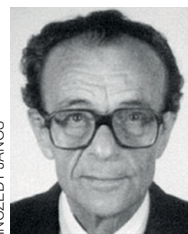
2012. szeptember 27-én hunyt el **Makleit Sándor**, a Kossuth Lajos Tudományegyetem Szerves Kémiai Tanszékének egyetemi tanára. Nemzetközileg elismert eredményeket ért el az alkaloidkémia területén. Együttműködött az Alkaloida Vegyészeti Gyár, a Chinoin és a Semmelweis Orvostudományi Egyetem kutatóival. 13 éven át vezetője volt az MTA Debreceni Akadémiai Bizottsága Kémiai Szakbizottságának.

2012-ben hunyt el **Inczedy János** vegyész-mérnök, a Pannon Egyetem (VVE) Analitikai Kémia Tanszékének egyetemi tanára. Kutatói munkássága az ioncserélő anyagok vizsgálatára és az automatikus analízis te-

riületére terjedt ki. „Az ioncserélők analitikai alkalmazása” című könyvét németül és angolul is kiadták. Öt nyelven jelent meg a „Komplex egyensúlyok analitikai alkalmazása” című munkája. Alelnöke, elnöke, majd tiszteletbeli elnöke volt a Magyar Kémikusok Egyesületének.

2012-ben hunyt el **Arany Sándor** vegyész-mérnök, a Biogal Rt. (ma: Teva Zrt.) vezérigazgatója. A gyógyszergyár vezetése mellett részt vett az MTA Debreceni Akadémiai Munkabizottsága munkájában. Tudományos tanácsadója volt a KLTE Alkalmazott Kémiai Tanszékének, elnöki tisztséget töltött be a Hajdúsági Környezetvédelmi Egyesülésnél.

2012-ben hunyt el **Lipták András**, az MTA tagja, a KLTE Biokémiai Tanszékének

INCZEDY JÁNOS

tanszékvezető egyetemi tanára. Nemzetközileg elismert szénhidrát-kémiai munkássága. 1990 és 1993 között az egyetem rektora, 1993-tól az OTKA alelnöke, majd elnöke, 1996 és 1999 között az MTA Kémiai Osztályának elnöke.

2012-ben hunyt el *Kováts Ervin*, a Lausanne-i Műszaki Egyetem Kémiai Intézetének egyetemi tanára, az MTA külső tagja, a kromatográfia világszerte ismert művelője. Műszaki Kémiai Laboratóriuma az elválasztástudomány, a folyadék- és gázkromatográfia nemzetközileg ismert helyszínévé vált, ahol a legkiválóbb vendégkutatók és munkatársak folytathattak kutatásokat.

10 éve

2007 februárjában a Forte Fotokémiai Rt. végleg beszüntette működését. A termelés 1922-ben indult meg az akkor váci Kodak-gyár néven alapított üzemben, ahol ekkor még csak fotópapírt állítottak elő. (A gyár neve 1947/1948-tól FORTE Fotokémiai Ipar Rt., majd FORTE Fotokémiai Ipar Vállalat). A fekete-fehér filmeket, fotópapírokat és egyéb termékeket gyártó vállalat 2005-ben magántulajdonba került, majd a termelés megszüntetésére a piaci körülmények kedvezőtlen alakulása miatt került sor.

A FORTE ÉPÜLETE, 1957

2007-ben adták át először a BME Vegyész-mérnöki Tanácsa és a Varga József Alapítvány kuratóriuma, valamint a Paulik család támogatásával alapított Paulik Testvérek-díjat. A díjat azok a kutatók kaphatják, akik kiemelkedő termodinamikai kutatási eredményeket értek el. Az első díjazottak: *Liptay György* c. egyetemi tanár és *Simon Judit* c. egyetemi docens.

2007 decemberében helyezték üzembe a komáromi biodízelüzemet. A beruházást

végző Rossi Biofuel Zrt.-nek 25%-ban a Mol Nyrt. is tulajdonosa.

2007 áprilisában alakult meg a Magyar Bioetanol Szövetség (MBSZ). A szövetség egy szervezetben fogja össze a bioetanolgyártó, -forgalmazó, -alapanyag ellátó és kereskedelmi, pénzügyi vállalkozásokat.

2007. július 9-én nyílt elsőként Bábolnán és Győrben olyan üzemanyagtöltő állomás, amely 85%-ban bioetanol tartalmú üzemanyagot forgalmaz.

2007 augusztusától termel a Nitrogénművek Zrt. új, nagy kapacitású salétromsavüzeme. Az Európában legnagyobb-

SALÉTRÓMSAVÜZEM, PÉT

nak számító üzem kapacitása: 1500 tonna/nap. Az üzem a Grande Paroisse francia cég ún. kétnyomású technológiája alapján készült, NO_x/N₂O véggáz-mentesítő rendszerét a német Uhde cég szállította. Az új üzem termelésbe lépésével a vállalat korábbi öt, korszerűtlen salétromsav gyártóvonalát leállította.

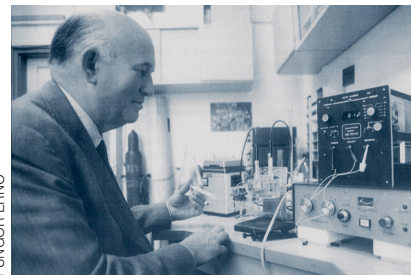
2007 augusztusában a Richter Gedeon Nyrt. és a hamburgi székhelyű Helm AG felvásárolta a Strathmann Biotech GmbH & Co. KG-t, a német Strathmann Dr. Detlef Strathmann Verwaltungs GmbH & Co. KG leányvállalatát. Az új vegyészvállalatban, amely a biotechnológia bakteriális ágára specializálódott korszerű üzem, valamint kutatási-fejlesztési laboratóriumi és félüzemi egységeket tartalmaz, a Richter 70%-os, a Helm 30%-os tulajdoni hányaddal rendelkezik

2007 novemberében a Richter Gedeon Nyrt. bejelentette a lengyel Polpharma 99,6 százalékának és az orosz Akrihin 80,6 százalékának megszerzését. A társulásokkal a Richter a kelet-közép-európai régió vezető gyógyszergyártója.

2007. december 18-án átadták Sarkadon a BioMa Magyarország Zrt. 1,7 milliárd forintos beruházásában felépült olajprés-

üzemét, amely napi 180 tonna repce, illetve napraforgó feldolgozására alkalmas. A BioMa Magyarország Zrt. termékei alapanyagai a biodízelgyártásnak. 2007. május 17-én hunyt el *Messmer András*, az ELTE TTK Szerves Kémiai Tanszékének címzetes egyetemi tanára, az MTA Központi Kémiai Kutató Intézet szerves szintetikus és reakciómechanizmus osztályának vezetője, nyugdíjba vonulásakor a Biomolekuláris Kémiai Intézet tanácsadója. Úttörő szerepe volt az elméletileg megalapozott, kvantumkémiai elvekre épülő szerves kémia korszerű értelmezésének hazai elterjesztésében. Nemzetközileg elismert eredményeket ért el a heterociklusos vegyületek kémiája és a szénhidrátkémia területén.

2007. június 13-án hunyt el *Pungor Ernő*, az analitikai kémia nemzetközi híró művelője, az MTA tagja, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem professzora, a Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Alapítvány főigazgatója, 1990 és 1994 között tárca nélküli miniszter. *Schulek Elemér* professzor meghívására kezdte meg tudományos munkáját a Tudományegyetem Szervetlen és Analitikai Kémia Tanszékén. Kutatásait a Veszprémi Vegyipari Egyetem Analitikai Kémia Tanszékén, majd a Budapesti Műszaki Egyetem Általános és Analitikai Kémia Tanszékén tanszékvezető professzorként folytatta. Érdeme, hogy meghonosította a műszeres analízis elektroanalitikai ágát és megteremtette a hazai elektroanalitikai műszergyártást. Munkatársaival együtt bejelentett szabadalma alapján indult el Magyarorszá-

PUNGOR ERNŐ

gon, a világon elsőként, az ionszelektív elektródok gyártása. A BME Analitikai Kémia Tanszékének húsz éven át volt tanszékvezető professzora. Kiszélesítette kutatási területét az ionszelektív elektródok elmélete és új típusú szenzorok fejlesztése irányában. Elindította az áramló oldatos technikákat, bevezette a kemometriát az oktatásba és a kutatásba. Megalapozta a magyar elektroanalitika nemzetközi elismertségét.

2007. augusztus 10-én hunyt el *Bérces Tibor*, az MTA rendes tagja, a szegedi József Attila Tudományegyetem c. egyetemi tanára, az MTA Kémiai Kutatóközpont reakciókinetikai osztályának vezetője. A kémiai reakciók kinetikájával, fotokémiai és fotofizikai folyamatokkal foglalkozott. Irányítása alatt korszerű kísérleti berendezéseket alakítottak ki. Munkásságát Állami-díjjal ismerték el.

2007. október 5-én hunyt el *Csurgai Lajos* vegyész-mérnök, a Magyar Vegyipari Szövetség főtitkára. Szakterülete az elektrokémia, az elektrokémiai ipar volt. A NIM iparági főmérnöként ezen a területen működött, majd az Országos Tervhivatalba került. Külföldi munkavégzés után nehézipari miniszterhelyettesként részt vett a gyógyszer-, növényvédőszer- és internetgyártás fejlesztési programjának kidolgozásában. 1981-ben a müncheni kereskedelmi kirendeltség vezető tanácsosa, majd 1986-ban a Magyar Vegyipari Egyesülés főtitkára. 1990-től az ekkor alakult Magyar Vegyipari Szövetség vezetői posztját töltötte be.

2007 novemberében hunyt el *Körtvélyes István* vegyész-mérnök, a Borsodi Vegyi Kombinát (Wanhua-BorsodChem) egykori vezérigazgatója, volt vegyipari miniszterhelyettes. A Péti Nitrogénművek-nél (ma: Nitrogénművek Zrt.) kezdett dolgozni, majd a NIM nehézipari főmérnökékként a nitrogénműtrágya-ipar fejlesztésével foglalkozott. 1971-ban a Borsodi Vegyi Kombinát igazgatója, majd 1979-ben vezérigazgatója. 1981 és 1989 között a vegyipar irányításáért felelős miniszterhelyettes. 1993-ban a Hollóházi Porcelángyár válságmenedzsere. Munkássága a magyar vegyipar 1960-as években felgyorsult fejlődésének egyik meghatározó személyiségévé tette.

2007-ben hunyt el *Horváth Gyula* vegyész, a Gyógyszerkutató Intézet (IVAX) minőségügyi vezetője. A tömegspektrometriát a gyógyszerkutatás területén az elsők között alkalmazta Magyarországon vegyületek szerkezetének felderítésére. Hosszú időn át oktató az ELTE-n és a BME-n tömegspektrometriát.

2007-ben hunyt el *Érszegi Andor*, a Mol Dunai Finomító egykori termelési főmérnöke. 25 évet töltött a Dunai Finomítónál a vállalat alapításától kezdődően nyugdíjazásáig. Munkája során termelési, termékforgalmazási szervezetekeket hozott létre, világszínvonalú termékek előállításának, értékesítésének irányításában vett részt.

15 éve

2002 márciusában a francia Sanofi-Synthelabo (ma: Sanofi-aventis) megállapodást írt alá az amerikai Bristol-Myers Squibb vállalattal, hogy megvásárolja az amerikai cég 99%-os tulajdonában levő Pharmavit Kft. veresegyházi üzemét. A vásárlás a gyártóüzem eszközeire és a kutatási-fejlesztési részlegre terjedt ki.

2002. május 11-én az American Chemical Society 2001. évi elnöke, *Pavláth Attila* Szent-Györgyi Albert emléktáblát avatott a Szegedi Egyetem Gyógyszerészeti Intézetének bejáratánál. Az amerikai kémikusok ún. „mérőföldkő programja”, amelynek keretében a táblát elhelyezték, azért született, hogy a közvélemény is tudomást szerezzen azokról a jelentős felfedezésekről, amelyek a kémiának köszönhetünk.

SZENT-GYÖRGYI EMLÉKTÁBLA

2002. június 13-án *Somorjai Gábor*, a Kaliforniai Egyetem kémiaprofesszora „Nemzeti Díj a Tudományért” kitüntetést vett át *George W. Bush* amerikai elnöktől a Fehér Házban. Az Amerikai Kongresszus által 1959-ben alapított díj az egyik legmagasabb kitüntetés, amelyet amerikai tudós kaphat. *Somorjai* professzor kutatásai és felfedezései a felületkémia és heterogén katalitikus folyamatok jobb megismerését segítik elő.

2002 első felében Mosonmagyaróváron megszüntették a timföldgyártást. A Magyaróvári Timföldgyár Magyarország első timföldgyára volt, amelyet 1933 és 1935 között a bernburgi (Németország) Chemische Fabrik Dr. H. Wagner und Co. timföldgyár berendezéseinek felhasználásával építettek fel.

2002. szeptember 5-én helyezték üzembe az ország első nagy teljesítményű szilárdtestlézert a Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Alapítvány Anyagtudományi és Technológiai Intézetében. A lézer technológia segítségével megvalósítható például az emberi kéz érintése nél-

küli lézerrobotos hegesztés, amelynek végrehajtását ipari kamerával követik.

2002. szeptember 13-án Sós-kúton (Pest megye) felavatták a Mapei S.p.A. magyar leányvállalatának, a Mapei Kft.-nek első magyarországi gyártóüzemét. Az olaszországi Mapei S.p.A. a világ egyik legnagyobb építőipari ragasztóanyag-gyártója. A gyárépítés teljes beruházási költsége 1 milliárd Ft volt, a szárazharcos-keverő üzem kapacitása 20 kt/év.

2002. szeptember 25-én helyezték el Tiszaújvárosban a Tiszai Vegyi Kombínát (ma: Mol Petrolkémia Zrt.) Olefin-2 gyárának alapkövét. A több mint 100 milliárd Ft-os Petrolkémiai Fejlesztési Projekt legfontosabb eleme az új olefingyár felépítése volt, amely a TVK Rt. 2002. évi etiléntermelésének megduplázását eredményezte. A 250 ezer tonna kapacitású olefingyárat a német Linde céggel közösen valósították meg a 2002. április 30-án életbe lépett 160 millió eurós szerződés alapján.

2002-ben a Mol Rt. értékesítette a Nitrogénművek Rt.-ben levő 59,83%-os tulajdonrészét. A vevő a Tiszamenti Vegyiművek Rt. tulajdonosa, a Bige Holding Invest volt. Ugyanekkor a másik tulajdonos, a norvég Norsk Hydro is eladta részesedését.

2002. január 16-án hunyt el *Terplán Zénó* gépészmérnök, az MTA rendes tagja, a Miskolci Egyetem egyik alapító professzora. Oktatómunkássága során alapítója és 40 éven át vezetője volt a Gép- és Mechanika Tanszéknek. Számos tudományos-szakmai tisztsége mellett tagja volt az MTA Gépszerkezettani Bizottságának és Tudomány- és Technikatörténeti Komplex Bizottságának.

2002. február 18-án hunyt el *Kőrös Endre* vegyész, akadémikus, az Eötvös Loránd

KÖRÖS ENDRE

Tudományegyetem és a Semmelweis Orvostudományi Egyetem egyetemi tanára. A komplexometria első hazai művelője volt. 1970-től legjelentősebb kutatásaival, az oszcilláló kémiai folyamatokkal foglalkozott.

Az egyesült államokbeli tartózkodása során feltárt bromátalapú oszcilláló rendszerekre vonatkozó reakciósort a szakirodalom Field-Kőrös-Noyes-mechanizmus néven tartja számon.

2002. szeptember 28-án hunyt el *Borossay József* vegyész, az ELTE Általános és Szervetlen Kémiai Tanszékének docense.

Nevéhez fűződik az ELTE tömegspektrometriás kutatásainak elindítása. A gázanalítika terén levegőszennyezők, ipari gázok vizsgálatával foglalkozott. A tömegspektrometriát a gázkromatográfiás technikával kiegészítve környezet-analitikai laboratóriumot hozott létre. A Magyar Kémikusok Egyesülete Tömegspektroszkópiás Szakcsoportjának titkára, majd alelnöke volt.

2002-ben hunyt el *Kubik István* kémikus, az egykori Magyar Vegyiművek, majd a Szerves Vegyipari Kutatóintézet kutatója. Fotóvegyeszeret előállításával, heterociklikus vegyületek előállításának eljárásfejlesztésével foglalkozott.

2002-ben hunyt el *Harkay Ferenc* vegyész, a Budalakk Festék- és Műgyantagyártó Vállalat Kutató Laboratóriuma fizikai kémiai osztályának vezetője. Munkássága kolloidkémiai, lakk-, festékipari és korrózióvédelmi kutatásokhoz kapcsolódott. A BME-n elindítója volt a lakk-, festék- és gumiipari szakmérnökképzésnek. A Magyar Kémikusok Egyesületében elnöke volt a Lakk-festék Szakosztálynak, elnökségi tagja a Magyar Korróziós Szövetségnek.

20 éve

1997. február 17-én a BorsodChem Rt. és a KREMS Chem AG megalapította a BC-KC Formalin Kft.-t formalinüzem létesítésére. Az üzem termékét nagyrészt a BC Rt. MDI üzeme dolgozza fel.

1997 májusában kezdődött a maradékfeldolgozás komplex megvalósítása a Mol Rt. Dunai Finomítójában, Százhalombattán. A maradékfeldolgozás céljai közé tartozik a kénes, nehéz fűtőolajok gyártásának minimalizálása, a vákuumdesztillációs maradékok átalakítására szolgáló késleltetett kokszolóüzem, új kénkinyerő üzem, hidrogéngyár létesítése és a termékek továbbfeldolgozásával foglalkozó, meglévő üzemek átalakítása.

1997. november 3-án rendezték meg először a kormány alapította Magyar Tudomány Napját, azon a napon, amikor gróf *Széchenyi István* megalapította a Magyar Tudományos Akadémiát.

1997 decemberében a Mol Rt. Dunai Finomítójában 3,4 Mrd Ft költséggel új benzinkerő rendszert helyeztek üzembe.

1997 végétől a Tiszamenti Vegyiművek Rt. új tulajdonosa a Bige Holding Kft.

1997-ben az Egis Gyógyszergyár Rt. (ma: Egis Gyógyszergyár Nyrt.) megvásárolta a SPOFA lengyel gyógyszerceget. A magyar cég 50% tulajdoni hányadnál

kevesebbet, de az Egis Rt. tulajdonosa, a francia Servier 50%-nál nagyobb részesedést szerzett.

1997-ben az Egis Rt. tudományos, illetve termékfejlesztési tevékenység elismerésére díjat alapított (Egis-díj).

1997 végére a Nitroil Vegyipari Termelő-Fejlesztő Rt. (Pétfürdő) részvényeit a Huntsman Corporation amerikai cég vásárolta meg.

1997-ben törzskönyvezték Magyarországon a Xalatan nevű, a zöld hályog kezelésére szolgáló gyógyszert. Felfedezője *Bitó László*, a New York-i Columbia Egyetem élettan-professzora, gyártója a Chinoín.

1997. január 29-én hunyt el *Matolcsy Kálmán*, a Szerves Vegyipari Kutató Intézet igazgatóhelyettese, c. egyetemi tanár. Kémiai eljárások fejlesztésével, méretnöveléssel foglalkozott. Mind a kutatás, mind az oktatás területén végzett tevékenysége iránymutató volt munkatársai, tanítványai számára.

1997-ben hunyt el *Gombocz Zoltán* minisztériumi államtitkár, a ChemolimpeX, majd a Chemol Rt. vezérigazgatója, 1995-től a Mol-Chem Kft. ügyvezető igazgatója.

1997-ben hunyt el *Lipovetz Iván* kohómérnök, a BME Szervetlen Kémiai Tanszékének tudományos tanácsadója. 1941-ben Sopronban szerzett kohómérnöki oklevelet, majd *Proszta János* munkatársa lett, és vele együtt került a BME-hez. Tudományos munkássága a korrózióvédelemhez és a szilikonkémiai kutatásokhoz kapcsolódott, ez utóbbiért Kossuthdíjban részesült.

25 éve

1992. július 19–24. között Budapesten rendezték meg a tizedik „Katalízis Világkongresszus”-t. A Budapesti Kongresszusi Központban 42 országból mintegy 1000 kutató vett részt a rendezvényen.

1992. november 17-én Százhalombattán a Mol Rt. Dunai Finomítójában felavatták a HDS-MHC és Claus-4. üzemeket. A HDS (Hydro-desulfurisation) és MHC (Mild Hydrocracking) üzemekben hidrogénezéssel kénmentesítik a katalitikus krakküzem alapanyagát. A kénmentesítés mellett hidrokrakkolás is lejátszódik. A melléktermékként keletkező kénhidrogén a Claus-4. üzem alapanyaga. A berendezéseket az olasz NIGI cég szállította, a Claus-egységet a COMPRIMO Amsterdamtól vásárolták. A létesítmények a motorhajtóanyagok kén-

tartalmának csökkentésével jelentősen hozzájárulnak környezetünk védelméhez.

30 éve

1987 májusában új műanyag-alapanyag-gyár (MDI, metilén-difenil-diizocianát) építését kezdték meg a Borsodi Vegyi Kombinátban (Wanhua-BorsodChem). A beruházás költségét 3,9 milliárd Ft-ra tervezték.

1987. augusztus 12–21. között az elméleti szerves kémia kutatói és tudósai első világgkongresszusukat tartották Budapesten.

1987 októberében új biokémiai üzemet hoztak létre a Somogy megyei Marcaliban. A gazdasági társaságként működő üzem a folyékony műtrágya felhasználási lehetőségét teremtette meg a Balaton Ny-i és Dny-i vízgyűjtő területén.

1987 októberében új injekcióüzem építését kezdték meg a Richter Gedeon Rt.- (Richter Gedeon Nyrt.)-nél.

1987. október 30-án avatták fel a Paksi Atomerőműben a IV. reaktorblokkot.

1987 decemberében készült el a DKV (Mol Nyrt. Dunai Finomító) új, központi gázfeldolgozó üzeme. A létesítmény költsége 447 millió Ft volt, ebből 106 millió Ft világbanki hitel. Az évente 128 kt alapanyagot feldolgozó egységben cseppfolyós PB-gázt, különböző benzinkomponenseket, fűtőgázt és további feldolgozással ként állítanak elő.

1987 decemberében a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat és a Magyar Kémikusok Egyesülete Szent-Györgyi Albert-emlékéremet alapított, amelyet azok a középiskolai diákok és egyetemi hallgatók kaphatnak meg, akik az adott évben valamilyen nemzetközi kémiai versenyen első, második vagy harmadik helyezést értek el.

1987. március 6-án hunyt el *Földi Zoltán* akadémikus, vegyész-mérnök, gyógyszer-kémikus. 1917-től kezdve 62 éven át dolgozott a Chinoín Gyógyszergyárban. Nevéhez számos olyan gyógyszerkészítmény kapcsolódik, amelyek megalapozták a gyár hírnevét (papaverin szintézise, szulfonamidok, inzulin előállítása, penicillingyártás megszervezése).

1987. március 31-én hunyt el *Vastagh Gábor* vegyész-mérnök, az Országos Gyógyszerészeti Intézet igazgatója. Behatóan foglalkozott a vitaminokkal; jelentősek gyógyszer-analitikai vizsgálatai.

1987. szeptember 15-én hunyt el *Domony András* vegyész-mérnök, az Alumínium

Alkalmazástechnikai Központ műszaki vezetője. Az alumínium felületvédelmével és alkalmazástechnikai korróziós kérdésekkel foglalkozott.

40 éve

1977-ben készült el a Tiszaújvárost Kazincbarcikkával összekötő, 52 km hosszú vezeték, amelyen évi 80 kt etilén szállítható a TVK-ból a BVK-ba.

1977-ben jelent meg a piacon a Richter Gedeon Gyógyszergyár világsikert arató eredeti készítménye, az agyi keringést serkentő Cavinton.

50 éve

1967-ben teljes szintetikus ammóniatermelésünk földgázbázisra állt át.

ATMOSZFERIKUS FÖLDGÁZBONTÓ AMMÓNIAGYÁRTÁSHOZ

1967-ben a Graboplast elkészítette és gyártelepén felállította az ország első légördő csarnokát saját termékéből, PVC-bevonatú poliészterszövetből. A vállalat konfekcionáló üzemében megkezdtek a sátrak, teherautó-ponyvák, konténerek gyártását.

1967-ben tiltották be Magyarországon a DDT használatát.

1967. május 9-én helyezték üzembe Pécsset az ország első vízgáz-ellátás biztosítására.

1967. február 3-án hunyt el Lutter Béla vegyészmérnök, a Debreceni Tudományegyetem Alkalmazott Kémiai Tanszékének tanszékvezetője. Élelmiszer-analitikai kutatásokkal foglalkozott.

1967. június 12-én hunyt el Cholnoky László akadémikus, a Pécsi Orvostudományi Egyetem Kémia Tanszékének vezetője. Zechmeister Lászlóval, Tuzson Pállal, Vrabély Verával 1927–28-ban számos új karotinoid, kapszorubin, likofill, likoxantin stb. mellett a pirospaprika festőanyagát, a kapszantinot izolálta. A kutatások további jelentős sikere, hogy e vizsgálatok során az oszlopkromatográfiát az 1933 és 1935 közötti években nagy hatású preparatív szerves kémiai elválasz-

tó módszerre fejlesztették. A tapasztalatok felhasználásával írta meg Zechmeister László és Cholnoky László híres kézikönyvét: „Die chromatographische Adsorptionsmethode”, amelyet Bécsben kétszer, 1937-ben és 1938-ban, majd Londonban „Principles and Practice of Chromatography” címen háromszor adták ki (1943, 1948, 1953).

CHOLNOKY LÁSZLÓ

1967. december 24-én hunyt el Gedeon Tihamér vegyészmérnök, bauxitkémikus. Fontos szerepe volt a magyar bauxitkataszter munkálatainak megkezdésében, a hazai műkorundgyártás megindításában.

60 éve

1957-ben kezdte meg a Kábel- és Műanyaggyár a poliésztergyanták kísérleti üzemű előállítását.

1957. decemberében kezdték el a Hajdúsági Gyógyszergyárban (ma: Teva Gyógyszergyár Zrt.) a kristályos penicillin gyártását.

1957. január 2-án hunyt el Pálinkás Gyula vegyésztechnológus, szőlészeti és borászati kutató. Elkészítette Magyarország részletes szőlészeti térképét, a szőlészet világtérképét, a szőlőbetegségek színes tábláit. Kidolgozta a hazai borköszvénygyártás, a mustsűrítés technológiáját. Megvalósította a Malligand-rendszerű boralkoholmérő hazai gyártását.

1957. február 8-án hunyt el Neumann János vegyészmérnök, a 20. század egyik legkiemelkedőbb matematikusa, a számítógépek, programozási rendszerek kialakításának úttörője.

1957. augusztus 10-én hunyt el Györki József vegyészmérnök. Kiemelkedő munkát végzett hazai nyersanyagaink hasznosításában, elsősorban a tűzállóanyagipar és szénfeldolgozás területén. Nagy szerepe volt a sárospataki kaolin-előfordulás felhasználásában, valamint a várpalotai szénen alapuló nitrogénműtrágya-gyártás megvalósításában.

70 éve

1947. július 15-én hunyt el Wolf Emil kutatóvegyész, a magyar gyógyszerészeti

ipar úttörője. 1910-ben Kereszty György

WOLF EMIL

vegyészmérnökkel együtt megalapította az Alka Vegyészeti Gyárat. 1913-ban a vállalat a Chinoin Gyógyszer és Vegyészeti Termékek Gyára nevet vette fel. Richter Ge-

deon mellett az ő nevéhez kapcsolódik az önálló magyar gyógyszeripar megeremtése.

1947. november 9-én hunyt el Vitális István geológus, műegyetemi tanár, az MTA tagja. Részt vett a Balaton környékének tanulmányozásában, az Erdélyi-medence, az Egbell (Szlovákia) környéki és a kárpátaljai szénhidrogénkutatás földtani felvételeiben. Fő eredményeit a szénkutatás terén érte el.

75 éve

1942-ben kezdte meg a Honvédelmi Minisztérium által alapított Magyar Olaj (MOLA) Rt. a szőnyi kőolaj-feldolgozó gyár építését.

1942-ben Diósgyőrben a Chinoin telepet hozott létre, hogy Földi Zoltán és Kőnig Rezső eljárása alapján a papaveringyártáshoz szükséges pirokatechint állítsanak elő a diósgyőri üzemek barnaszénkátrányvizéből.

1942. március 6-án hunyt el Ekkert László gyógyszerész. Szerves vegyületek bromometriás meghatározásával foglalkozott.

1942. május 15-én hunyt el Szarvasy Imre vegyészmérnök, a Műegyetemen 1905-ben alapított Elektrokémiai Tanszék első professzora. Jelentősek elektrokémiai tanulmányai, valamint az erdélyi metángáz kémiai hasznosítására folytatott kísérletei.

80 éve

1937 februárjában tarták fel az első, iparilag jelentős földgáz- és kőolajlelőhelyet Lisper mellett, Budafapuszta környékén.

1937. április 9-én hunyt el Bém László élelmiszervegyész. 1891-től Budapest Főváros Vegyészeti és Élelmiszervizsgáló Intézeténél dolgozott, 1911 és 1929 között mint aligazgató. Tevékeny szerepet vállalt az élelmiszer-hamisítás elleni küzdelemben. Különösen sokat foglalkozott a tej- és tejtermékek vizsgálatával. A Magyar Tejipar c. folyóirat felelős szerkesztője volt haláláig.

1937. július 8-án hunyt el Reichert Róbert mineralógus. A Tudományegyetemen szerzett tanári oklevelet. Mineralógiai, kristálytani és kőzettani értekezésein kívül a Természettudományi Társulat kiadásában jelent meg „Ásványhatározó” c. könyve (társszerzők: Zeller Tibor és Koch Sándor).

1937. augusztus 25-én hunyt el Rhorer László orvos, fizikus, röntgenológus, egyetemi tanár. Jelentősek az oldatokra, a röntgensugarakkal szemben való szenzibilitásra, a röntgenspektrográfiára, a frakcionált besugárzásra vonatkozó kutatásai és tankönyvei.

90 éve

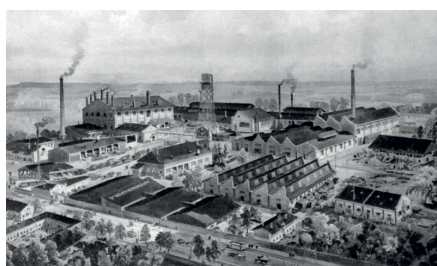
1927 februárjában Schlattner Jenő javaslatot tett egy kísérleti szénleparlótelep létesítésére, amelyen 1930-ban Dorogon fel is építettek. A szénfeldolgozás megszüntetése után 1967-ben ezen a területen létesült, majd folyamatosan bővült a Richter Gedeon Nyrt. dorogi gyáregysége.

1927 márciusában hunyt el Neumann Zsigmond vegyész, a Kereskedelmi Törvényszék és a Szabadalmi Hivatal szakértője, a Magyar Kemikusok Lapjának első szerkesztője.

1927. szeptember 5-én hunyt el Schafarzik Ferenc geológus, egyetemi tanár, akadémikus, a műszaki földtan, földregésztan és hidrogeológia egyik hazai úttörője. 1891-től a Műegyetemen a technikai geológia magántanára, majd 1904-től az Ásvány-Földtani Tanszék nyilvános, rendes tanára. Kezdeményezésére alakult meg a Földtani Társulat Földregésztani Bizottsága. Hidrológiai kutatásainak fő területe a budai Duna-part és a budai hévizek hidrológiája volt. A Magyar Hidrológiai Társaság 1943-ban – tiszteletére – évenként kiosztásra kerülő Schafarzik-éremet alapított.

100 éve

1917. április 1-jén alakult meg a Dr. Keleti és Murányi Vegyészeti Gyár Rt. A gyár 1903 és 1917 között betéti társaságként működött. A vállalat festékek, főként

KELETI ÉS MURÁNYI GYÁR

porfestékek és fertőtlenítőszer gyártásával foglalkozott. A II. világháború után a Vegyi- és Porfestékipari Vállalathoz, később a Lakk- és Festékipari Vállalathoz, végül a Budalakk Festék- és Műgyantagyárhoz tartozott. Telephelyén a festékgyártást 1969-ben megszüntették.

1917 tavaszán alakult meg a Magyar Mezőgazdasági Vegyipari Rt. műtrágyák előállítására. A vállalat Magyaróvárott 1921-ben szuperfoszfát-műtrágyagyárat, majd 1923-ban kénsavgyárat épített. A gazdasági világválság következtében tönkrement, 1933-ban üzemében a termelés megszűnt.

1917-ben a Hutter Rt. létrehozta az Elida Magyar Illatszer- és Pipereszappangyár Rt.-t. Hutter József, a vállalkozás alapítója már 1830-ban megkezdte a szappangyártást a régi Váci úton (ma: Bajcsy-Zsilinszky út 30. számú ház helyén) és ebben a szakmában elsőként vezette be a gyári mintaboltban történő árusítást.

1917. szeptember 1-jétől 1919. augusztus 1-jéig ismét megjelent a Vegyipari Szakszervezet központi lapja „Vegyipari Munkás” címen.

1917. február 5-én hunyt el Felletár Emil gyógyszerész, vegyész, az Országos Művegyészeti (Országos Bírósági Vegyészeti) Intézet vezetője. A törvényszéki toxicológia művelője, hazai megteremtője volt.

1917. július 23-án hunyt el Kerpely Antal kohómérnök, Kerpely Antal (1837–1907) fia. Sok találmánya közül a róla elnevezett forgórostéllyal ellátott gázfejlesztő készülék az egész világon elterjedt.

1917. december 19-én hunyt el Tangl Ferenc orvos, egyetemi tanár, akadémikus. Az Állatorvosi Főiskolán volt élettanprofesszor, majd az Állatéletani és Takarmányozási Kísérleti Állomás első igazgatója lett. Oldatok elektrokémiai vizsgálatával foglalkozott.

110 éve

1907 májusában tartották a Vegyészeti Szakszervezeti Szövetség első küldöttgyűlését Budapesten.

1907. június 27-én alakult meg a Magyar Kemikusok Egyesülete. Az egyesület céljai között szerepelt a kémikusok érdekvédelme, a kémiatudomány megbecsülésének javítása és a kémiaoktatás színvonalának növelése.

1907-ben a Hungária Vegyiművek megkezdte a rézgalic hazai gyártását, így jelentősen csökkent e fontos növényvédő szer importja.

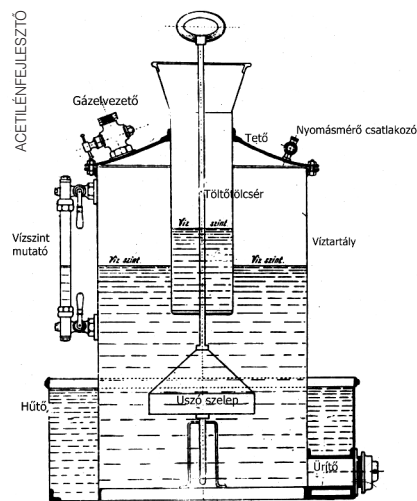
1907-ben kezdett termelni a Vacuum Oil Company almásfűzitői olajfinomítója.

1907. január 26-án született Selye János osztrák-magyar orvos, biokémikus, endokrinológus, a Montreali Egyetem Kísérleti Orvostudományi és Sebészeti Intézetének igazgatója. A stresszelmélet kidolgozása és a stressz kémiája képezte kutatási területét.

1907. szeptember 27-én született Sarudi Imre vegyész-mérnök. Szegeden, a Mezőgazdasági és Paprikakísérleti Állomáson dolgozott, 1947-től mint az állomás vezetője. A kísérleti állomásból 1949-ben jött létre a Szegedi Városi Minőségvizsgáló Intézet, amelynek munkatársa lett. Az ásványvíz- és élelmiszer-vizsgálat körében számos új meghatározást dolgozott ki, illetve már meglévőket tökéletesített.

120 éve

1897. szeptember 6-án Tatatóvárosban, a világon először, acetilén közvilágítást helyeztek üzembe. Ferenc József szeptember 10–15. között találkozott a városban egy hadgyakorlat alkalmából II. Vilmos német császárral. A díszes világítást a találkozó tiszteletére hozták létre. A berendezést, amely 500 lámpát szolgált ki, a budapesti Acetiléngáz Rt. készítette Berdenich Győző mérnök tervei szerint. Az acetilént kalcium-karbid és víz re-

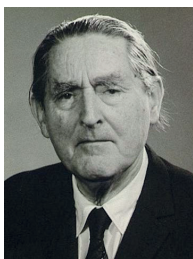
akciójával állították elő. A gyártás folyamán a kalcium-karbid egy nagyobb víztartályba esett, így a vízzel azonnal teljes egészében reakcióba lépett. Az előállított gázt hűtőben hűtötték, majd vas(II)-oxid- és vas(III)-oxid-rétegeken tisztították. Ezt követően réz-szulfáttal vagy vas-szulfáttal tovább tisztították. Tárolótartályok közbeiktatásával jutott a vezetékekbe.

1897-ben létesült *Herzfelder és Fröchlich* gyufagyára Lajta-Szent-Miklóson. Ez a 100 munkással dolgozó gyár – az országban egyedül – fa helyett papírpépet használt nyersanyagul.

1897. január 10-én született *Gruzl Ferenc* vegyész mérnök. Az Országos Chemiai Intézetben kezdett gabona- és lisztvizsgálattal foglalkozni. Később a Gabona- és Lisztkísérleti Intézet osztályvezetője lett. Lisztminősítő hálózatot szervezett, *Hankóczy Jenő*vel bízakatasztart készített. Írásaiból megismerhető a búza- és lisztvizsgáló módszerek fejlődése.

1897. március 15-én született *Winter Ernő* vegyész mérnök, akadémikus, a híradástechnikai és vákuumtechnikai ipar kimagasló képviselője. Alkotásai közül jelentős a bárium elektroncsövek, amelyek a külföldi gyártmányokkal

WINTER ERNŐ

minden tekintetben versenyképesek volt. Az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság alapító tagja volt.

1897. szeptember 19-én született *Vándor József* vegyész mérnök. 1950–52-ben megszervezte és vezette a Műanyagipari Kutató Intézetet. 1953 és 1955 között az Építőanyagipari Kutató Intézet Szilikát-kémiai Osztályát vezette. Tudományos munkássága fizikai kémiai vonatkozású. Gyakorlati munkássága során tápszerekkel, növényvédő szerekkel, az enzimhatás és sejtreakciók kinetikai vizsgálatával, műanyagok gyártásával foglalkozott.

125 éve

1892-ben kezdődött meg a termelés a Hungária Műtrágya, Kénsav- és Vegyipar Rt. műtrágyagyárában. A részvénytársaságot 1890-ben alapították Magyar Általános Kénsav-, Műtrágya- és Vegyipar Rt. néven. A névváltozásra a termelés megindulásának évében, 1892-ben került sor. Mezőgazdaságunk műtrágyafogyasztása korábban egészen

A HUNGÁRIA MŰTRÁGYAFÁKTA

csekély volt, ezért szükségessé vált egy szuperfoszfátgyár létesítése. A növekvő műtrágyatermelés több kénsavat igényelt. Az 1890-es években kezdődő és egyre fokozódó műtrágya-felhasználás, valamint az osztrák konkurencia elleni küzdelem nagyipari fejlődést eredményezett Magyarországon is. A szükséges kénsavat a szomolnokai (ma: Szlovákia) kén-kovand (pirit) feldolgozásával állították elő.

1892. január 5-én alakult meg a Királyi Magyar Természettudományi Társulat „Chemia-ásványtani” szakosztálya. Elnökökké: *Than Károly* és *Szabó József* egyetemi tanárokat, alelnökökké *Warttha Vince* műegyetemi tanárt és *Schmidt Sándor* egyetemi tanárt, jegyzővé *Ilosvay Lajos* műegyetemi tanárt választották.

1892. január 9-én született *Knapp Oszkár* vegyész mérnök. Az üveg- és kerámiatechnológia egyik legnevesebb magyar szakértője volt.

1892. január 25-én hunyt el *Berde Áron* kolozsvári egyetemi tanár, akadémikus. J. Adolph Stöckhardt: *Die Schule der Chemie* könyvét 1849-ben lefordította és a „A chemia iskolája” címen adta közre.

1892. február 6-án született *Proszk János* vegyész, akadémikus, Kossuth-díjas egye-

PROSZK JÁNOS

temi tanár. Pályáját *Buchböck Gusztáv* mellett kezdte, majd 1913-ban egyéves berlini ösztöndíjat nyert el. Az I. világháborúban négy évig a fronton volt, 1924 és 1934 között a Soproni Bá-

nyamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola Vegytani Tanszékének tanára. 1934-ben a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Karán tanár, majd 1948-tól nyugdíjazásáig az ekkor már Budapesti Műszaki Egyetemen tanszékvezető professzor. Tudományos kutatásai során az elektrokinetikus jelenségekkel és a szilikonok előállításával foglalkozott. Úttörője volt a hazai polarográfiai kutatásnak. Társ szerzője volt a „Fizikai kémiai praktikum” (Erdey-Grúz Tiborral, 1934, 1965) és az „Általános és szerves kémia” (Lengyel Bélával, Szarvas Pállal, 1954) c. műveknek. Tudománytörténeti munkáiban feltárta a 18. századi selmecbányai kémiaoktatás eredményeit. Sokat tett a várpalotai Vegyészeti Múzeum létesítéséért és gyűjteményeinek gyarapításáért.

1892. július 5-én hunyt el *Nendtvich Károly* orvos, akadémikus, a József Partanoda, a későbbi Műegyetem első kémia-professzora. 1848-ig a pesti Tudományegyetem Kémiai Intézetét vezette, ahol 1848. április 4-én ő tartotta az első magyar nyelvű kémiai egyetemi előadást.

1892. július 8-án született *Loczka Alajos* egyetemi tanár. A kémia magyar nyelvű didaktikai irodalmával foglalkozott.

130 éve

1887-ben Kolozsvárott vegykísérleti állomást hoztak létre, amelynek feladata elsősorban a növénytermelés, az állattenyésztés és a gazdasági iparműveletek kémiai ellenőrzése volt.

1887. január 5-én hunyt el *Herbich Ferenc* geológus, egyetemi tanár. Különböző erdélyi bányáknál dolgozott, majd 1869-ben az Erdélyi Múzeumhoz került. 1879-ig a kolozsvári egyetemen adott elő. Számos értekezése jelent meg Erdély barnaszéntelepeiről, a vargyasi vasbányáról, Borszék geológiai viszonyairól.

1887. június 29-én született *Lipták Pál* gyógyszerész, egyetemi tanár. A budapesti egyetemen 1940-től volt a gyógyszerismeret tanára. Alapító tagja, majd főtitkára volt a Magyar Gyógyszerésztudományi Társaságnak, 1925-től 1947-ig a Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság Értesítőjének szerkesztője volt.

140 éve

1877-ben a pesti Tudományegyetemen *Than Károly* kémiaprofesszor asszisztensét, *Lengyel Bélát* egyetemi tanárrá nevezték ki, majd részére második kémia tanszékét szerveztek. Ezen a II. sz. kémiai tanszéken létesült vezetésével 1884-ben az „Ásványvíz Vegyelemző Intézet”.

1877. március 24-én hunyt el *Preysz Móric*, a pesti reáliskola tanára. 1861-ben a Természettudományi Társulat elé terjesztette eljárását, amellyel meggátolható a bor utóerjedése, ha zárt edényben 70–80 °C-ra melegítik, majd légmentesen elzárják. Ezzel megelőzte Pasteurt, aki azonos, ma „pasztörözés” néven ismert eljárását 1865-ben tette közzé.

1877. április 27-én született *Száhlender Lajos* gyógyszerész, egyetemi tanár, lapszerkesztő. *Than Károly* mellett volt tanársegéd és *Winkler Lajosnál* asszisztens. Élelmiszerkémiai vizsgálatokat dolgozott ki. Az 1940-ben megjelenő

Kémikusok Lapjának főszerkesztője, a Természettudományi Társulat vezetőségi tagja volt.

1877. november 28-án hunyt el *Fleischer Antal* kémikus, egyetemi tanár. 1872-ben az akkor alapított Kolozsvári Tudományegyetem Vegytani Tanszékének tanárává nevezték ki. A gyógyszerészképzés terén elért eredményei elismerésül 1875-ben a magyarországi Gyógyszerészegylet tiszteletbeli tagjává választotta.

1877. december 30-án született *Doby Géza Károly* növény-biokémikus, egyetemi tanár, az MTA tagja. Hazai és külföldi egyetemeken kémiát, mezőgazdasági kémiát, növényvédelmet adott elő. Az enzimszisztemeknek a növények életteni folyamataira gyakorolt hatását vizsgálta.

150 éve

1867-ben Erzsébetfalván keményítőgyárat létesítettek. A kiegyezés után felgyorsult az üzemek alapítása, köztük a mezőgazdasági nyersanyagokat feldolgozó vegyi üzemeké is.

1867-ben üzembe helyezték az Osztrák–Magyar Szabadalmazott Vasúti Társaság oravicai (ma: Románia) finomítójának második egységét. Az üzem bitumenes palák feldolgozását és vasúti világítóanyag előállítását végezte.

175 éve

1842-ben jelent meg *Mannó Alajos* orvos, gyógyszerész munkája Pesten „Orvosgyógyszerészi vegytan” címen. A tankönyv kora mértékével mérve elsőrendű munka. A némenklatúra a Schuster-féle kémiai elnevezés szavaira épült fel, amelyek alkotásában *Bugáttal, Irinyivel, Nendvichcsel* *Mannó* is részt vett.

1842. június 4-én *Kossuth Lajos* kezdeményezésére *Batthyány Lajos* elnökelete alatt Pest megye vármegyeházának közgyűlési termében ünnepélyes külsőségek között megalakult az Iparegyesület. Az Iparegyesület még ebben az évben a pesti Vigadóban megrendezte az első magyar iparmű-kiállítást.

1842-ben létesült a *Jurenák és Frölich-féle szappangyár*, amelyből a *Flóra sztearin-, gyertya- és szappangyár* fejlődött ki.

1842-ben *Irinyi János* az iparmű-kiállításon mutatta be gyufáját és „vegytani gyúszereknek” nevezett készítményeit.

1842-ben jött létre a *párkányi keményítőgyár*. Az 1840-es évektől kezdtek alakulni a mezőgazdasági alapanyagokat feldolgozó üzemek, ezekhez tartozott a *párkányi keményítőgyár* is.

200 éve

1817. május 17-én született *Irinyi János*, a zajtalanul gyúló gyufa, „zajongásmen-

DOMBORMŰVES EMLÉKTÁBLA AZ EGYKORI GYUFAGYÁR HELYÉN EMELT ÉPÜLETEN

tes gyújtó” feltalálója. 1842 és 1848 között Pesten gyűjtőgyára működött, a szabadságharc alatt a nagyváradai lőporgyárat és az ágyúöntést felügyelte. A szabadságharc után mezőgazdasági, malomipari gépekkel, illetve vegyi anyagok gyártásának kérdéseivel foglalkozott. Korszakos szemléletű, vegytan tárgyú írásai jelentek meg (Über die Theorie der Chemie..., 1838.)

250 éve

1767-ben hunyt el *Wallaszky János*, Pest vármegye főorvosa. Jénában, Baselben és Halléban végezte tanulmányait, orvosként Bécsben, Pozsonyban, majd Pesten működött. A gyógyítás mellett alkímiai tanácsokat adott. Első magyar tagja volt a Lipót császár által alapított „Academia Caesareo-Leopoldina” nevű tudományos akadémiának. ●●●

Emlékezés 1956-ra

1956. Huszonegy éves vagyok és egyetemista. A Gellért-hegy oldalában, az Eötvös Collegiumban lakom. Az ELTE-re járok, vegyésznek készülök. Naponta, néha többször is, leszaladok a Himfy utcán, aztán át a Móricz Zsigmond körtéren a 49-es vilamoshoz. Megyek az egyetemre.

Most, 1956 októberének utolsó napjaiban felfedezem, hogy a Móricz Zsigmond körtér és a Himfy utca sarkán az eszpresszó kirakatának a külső ablaka be van törve. A kirakatban egy halom pénz: sok-sok érme és nagyon sok papírpénz is. Még az akkortájt legnagyobb címletűből, a százforintosból is van egy csomó. A kirakat épen maradt belső üvegehez egy papírlapot támasztott valaki. Rajta kézírással: *a forradalom áldozatainak*. A pénzt nem őrzi senki. Éjjel sem. Senki nem nyúl a kirakathoz, kivéve, ha valakinek aprópénzre van szüksége, és vált.

Az utcán az emberek, mintha kicserélték volna őket, mosolyogva járnak. Mindenki vidám, előzékeny, kedves a másikhöz. Láthatóan mindenki mindenkit szeret. Egyik nap egykori kö-

zépiskolai magyartanárnőmmel találkozom. „Legszívesebben egész nap sírnék a boldogságtól, látva mennyi jó van az emberekben” – mondja könnyes szemmel.

Ilyen kegyelmi pillanatokot évszázadonként jó, ha egyszer megélhetünk. *Amikor mindenkiből egyszerre tör fel a benne szunnyadó jó*. Vajon felfogtuk-e akkor, hogy életünk legnagyobb közösségi élményével ajándékoz meg a sors, s milyen szerencsések vagyunk, hogy ezt megérhettük?

Hová tűnt mára 56-nak ez a gyönyörűsége? Eljön-e az idő, amikor 1956. október 23-át méltón meg tudjuk ünnepelni, s nem úgy, ahogyan az már hosszú évek óta mindig történik, mikor is a nemzeti ünnep szánni való politikai csatározások színterévé silányul? Ha még hatvan év után sem tudunk együtt ünnepelni, vajon mi lett volna a forradalomból, ha nem jön közbe november 4.? De közbejött, s így az a tizenegy nap 1956-ban megmaradhatott olyan varázslatosan szépnek, amilyen volt, ahogyan él a mi emlékezetünkben, az egyre fogyó szemtanúk emlékezetében.

Tomasz Jenő